

- **عنوان مقاله:** انتخاب بین زبان انگلیسی و هلندی به عنوان زبان آموزشی چه باید گفت: lectures یا hoorcolleges?
[به ترتیب در انگلیسی و هلندی به معنای «درس‌گفتار»]
- **عنوان مقاله به زبان اصلی (هلندی):**
Kiezen tussen Engels en Nederlands als onderwijstaal
Lectures of toch hoorcolleges?
- **زمینه:** مطالب روز
- **مؤلفین:** مارک وُن اُوستن‌دُرب (Marc van Oostendrop)
الینا زَنِر (Elina Zenner)
- **ترجمه (از هلندی به فارسی):** رسول مُدی (Rassoul Modi)
- **صفحه‌آرایی:** وحید عباسی
- **منبع:** مجله‌ی «زبان‌ما»، شماره‌ی ۲ - سال ۲۰۲۵
Onze Taal, Nummer 2 - 2025
- **صفحه:** ۲۴-۲۵ / 24-25
Pagina 24-25 / 25-24
- **وبسایت مجله:** www.onzetaal.nl

انتخاب بین زبان انگلیسی و هلندی به عنوان زبان آموزشی چه باید گفت: lectures یا hoorcolleges?

[به ترتیب در انگلیسی و هلندی به معنای «درس‌گفتار»]

دانشجویان باید به چه زبانی آموزش ببینند؟ دوراهی دشواری است، و آنچه خیلی توجه را جلب می‌کند، تفاوت‌های قابل توجه در سیاست زبانی هلند و بلژیک هستند.

چگونه می‌توانیم توازن درستی برقرار کنیم؟ این بحث هم‌اکنون خیلی داغ‌تر از هر زمانی است. باز کردن مرزهای داخلی اروپا باعث شده که دانشجویان بیش از پیش به خارج از کشور [در داخل اروپا] برای تحصیل بروند - و می‌خواهند تحصیلات خود را به یک زبان بین‌المللی بگذارند. علاوه بر آن، خود دانشجویان هلندی و فلامانی معمولاً آنقدر به زبان انگلیسی مسلط هستند که بتوانند یک برنامه‌ی درسی را به زبان انگلیسی بگذارند. چنین برنامه‌ای به لحاظ حسی نیز یک مزیت هم دارد: طبق برداشت عمومی، فردی که در رشته‌ی «سایکولوژی» تحصیل می‌کند، احتمالاً از دانش و مهارت بیشتری برخوردار است نسبت به کسی که «روانشناسی» می‌خواند.

دانشگاه‌ها میدان نبرد زبان‌ها هستند. فقط همین پرسش را در نظر بگیرید که دانشجویان باید به چه زبانی آموزش ببینند: به زبان انگلیسی یا هلندی؟ از یکسو جوانان تحصیل می‌کنند تا بعد در کشور خودشان کار کنند، و این بدان معناست که باید به زبان هلندی صحبت کنند. از سوی دیگر دانشگاه‌ها تمرکزشان بر تازه‌ترین تحولات علمی است، و اغلب انگلیسی زبان برقراری ارتباط در حوزه‌ی علم است. اکثر کتب درسی به این زبان نوشته شده‌اند، و دانشگاه‌ها بیش از پیش دانشمندانی از کشورهای دیگر را جذب می‌کنند، که این دانشمندان به طور عام بیشتر به زبان انگلیسی مسلط هستند تا زبان هلندی.

• برگرد خانه‌ات

• قانون اساسی

وقتی فلاندر [قسمت هلندی زبان بلژیک] و هلند را در این زمینه با هم مقایسه می‌کنیم، به نکات جالبی برمی‌خوریم. از یک سو در نگاه‌شان به زبان انگلیسی شباهت زیادی به هم دارند، اما از سوی دیگر تفاوت‌های زیادی نیز وجود دارند. شباهت آنها این است که بخش اعظمی از مردم شیفته‌ی زبان انگلیسی هستند، به‌ویژه از این لحاظ که جوانان در سطح بالایی به این زبان [انگلیسی] تسلط دارند. اما از لحاظ نگاه هریک به سیاست زبانی با یکدیگر متفاوت هستند.

قوانین پیچیده از ویژگی‌های دولت فدرال بلژیک است، علی‌الخصوص در مورد مسائل زبانی و بیش از آن در مورد مسائل زبانی‌ای که به تحصیلات عالی مرتبط هستند. اعتراضات سال ۱۹۶۸ میلادی، که طی آن دانشجویان به خیابان‌های لوون ریختند تا برای زبان هلندی در دانشگاه لوون فرانسوی زبان، جایگاهی مطالبه کنند (جنبش موسوم به «لوون فلامانی!»)، هنوز در حافظه‌ی جمعی تازه است. اینکه در آن اعتراضات دانشجویان با سر دادن شعار «والون‌ها بروید خانه^۲» رژه می‌رفتند، شاید حکایت از یک اتفاق اجتناب‌ناپذیر داشت.

در بلژیک، به طور قاطع مدیریت ریز^۱ در امور زبانی برگزیده شده است. متون بی‌شماری در خصوص مفاد و مقررات استفاده از زبان‌های بیگانه (بخوانید: زبان انگلیسی) در آموزش عالی نگاشته شده، که در آن استثناءها، کمیسیون‌ها و محدودیت‌های سفت‌وسخت تا دو عدد بعد از ممیز ذکر شده است. برای نمونه، چنین ذکر شده که در دوره‌های کارشناسی می‌توان حداکثر ۳۳/۱۸ درصد از کل واحدهای درسی را به یک زبان خارجی گذراند. علاوه بر آن، در این زمینه نیز انواع و اقسام استثناءها وجود دارد: افراد حق دارند در کلاس‌های زبان‌شناسی فرانسوی در دانشگاه به زبان فرانسوی صحبت کنند.

بر خلاف آن، در هلند تقریباً هیچ‌گونه مقررات زبانی رسمی وجود ندارد. در قانونی اساسی هلند، بر خلاف بلژیک، هیچ‌چیز در مورد زبان نوشته نشده و تقریباً هیچ‌گونه مفاد قانونی نیز در خصوص جایگاه زبان هلندی وجود ندارد. گویا بدیهی تلقی می‌شود که افراد، مثلاً در یک پرونده‌ی حقوقی و یا برای برقراری ارتباط با دولت، باید به این زبان صحبت کنند.

مهمترین استثناء در این خصوص مربوط به دانشگاه‌ها و دانشگاه‌های فنی است. در قانون آموزش عالی و پژوهش علمی^۳ عنوان شده که «دروس

1- Leuven Vlaams

3- Micro-management

۲- فرانسوی زبانان بلژیک

۴- به هلندی: Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek که به اختصار WHW نامیده می‌شود.

به زبان هلندی برگزار و امتحانات به همین زبان اخذ می‌شوند». سپس قانون، فهرستی از استثناءها را به دست می‌دهد، که تا حدی مبهم هستند («چنانچه در یک مورد مشخص، رشته تحصیلی و یا کیفیت آموزش و یا اصالت دانشجویان آن را ضروری بسازد») اما تدریس بخش اعظمی از دوره‌های دانشگاهی را به زبان انگلیسی امکان‌پذیر می‌سازد.

● خیمه

دانشگاه‌های هلند آنقدر میان دانشجویان کشش داشتند که چند سال پیش باعث بروز برخی مشکلات گردید. مثلاً در برخی شهرها اصلاً هیچ مسکنی برای دانشجویان وجود نداشت - که باعث شد بعضی دانشجویان در خیمه بخوابند. به منظور کاستن از برخی پیامدهای ناخواسته‌ی روند بین‌المللی شدن [۱- دانشگاه‌ها]، همه‌ی دولت‌هایی که بعد از سال ۲۰۲۰ میلادی [در هلند] در قدرت بوده‌اند، اقدام به وضع قوانین زبانی سختگیرانه‌تر برای آموزش عالی نموده‌اند: «قانون ایجاد توازن در روند بین‌المللی شدن» [۲].

دولت اسخوف^۲ می‌خواهد از این قانون ابزاری بسازد تا با آن زبان انگلیسی را از دوره‌های دانشگاهی، در هر صورت در مورد دوره‌های کارشناسی، حذف کند. در دانشگاه‌ها و دانشگاه‌های علمی-کاربردی

هلند با تردید و ظنّ به این مقررات نگاه می‌شود، زیرا امروزه بسیاری از دوره‌های دانشگاهی، بسیاری از دانشکده‌ها و حتی برخی دانشگاه‌ها به طور کامل وابسته به درآمدهایی هستند که از طریق دانشجویان بین‌المللی کسب می‌شوند. آنچه موجب نگرانی خیلی‌ها نیز شده است، شتابی است که پشت این راهکارهای دولتی قرار دارد.

● تنفس

در فلاندر [قسمت هلندی‌زبان بلژیک] عکس این روند در جریان است. دانشگاه‌ها به صورت مستمر در مطبوعات فراخوان می‌دهند که باید درها گشوده شود، از مقررات سفت‌وسخت کاسته شود، و صلاحیت تصمیم‌گیری بیشتری به خودِ نهادهای آموزشی داده شود. بیم از آن می‌رود که فلاندر به خاطر مطالبات سختگیرانه‌اش در برنامه‌های آموزشی، از اقتصاد دانش‌محور امروزی عقب بماند - و در مورد استادان همین‌طور، زیرا [طبق قوانین امروزی بلژیک] تسلط آنها به زبان هلندی باید ظرف مدت پنج سال به سطح قابل قبولی برسد.

۱- به هلندی: Wet internationalisering in balans که به اختصار WIB نامیده می‌شود.

۲- دیک اسخوف (Dick Schoof)، یکی از نخست‌وزیران هلند.

فردی که در رشته‌ی «سایکولوژی» تحصیل می‌کند، احتمالاً از دانش و مهارت بیشتری برخوردار است نسبت به کسی که «روانشناسی» می‌خواند.

● فرهنگ عامی

در مناظره‌های هر دو کشور همواره دوراهی‌های یکسان پدیدار می‌شوند، چه در میان افرادی که هوادار یک سیاست ضدانگلیسی سختگیرانه‌تر هستند و چه میان مدافعان یک زبان علمی مشترک. ما باید در وهله‌ی نخست زبان انگلیسی را هم پس برانیم و هم به آن اجازه‌ی ورود بدهیم تا اقتصاد را تقویت کنیم. گذشته از آن، زبان انگلیسی باعث می‌شود که خارجی‌زبانان با مشکلات زبانی مواجه نشوند، در حالی که این موضوع مشکلاتی را به هلندی‌زبانان تحمیل می‌کند. و در پایان، ما می‌خواهیم که نیروی کاری آتی خود را به زبان انگلیسی آموزش دهیم تا بتوانند در سطح بین‌المللی فعال باشند، اما در عین حال می‌خواهیم آنها را به زبان هلندی آموزش دهیم تا اینجا با بیماران و مراجعین [به زبان خودشان] بتوانند صحبت کنند.

مناظره بر سر این موضوع احتمالاً مدتی ادامه خواهد داشت. زبان انگلیسی همچنان در حال گسترش است، همچنین در بخش‌های دیگر جامعه، مثلاً در شرکت‌ها و فرهنگ عامی، و این بخش‌ها تابع هیچ‌گونه قوانینی نیستند. گویا دنیا به زبان انگلیسی نیاز دارد، ولو به منظور برقراری ارتباط با خارجی‌زبانان. و این موضوع در مورد دانشگاه نیز صدق می‌کند.

در یک سال گذشته، از جمله رؤسای دانشگاه‌های لوون و آنتورپ خواستار کاهش سختگیری در مقررات زبانی شدند، از جمله برای جذب «استعدادهای درخشان بین‌المللی».

اما دولت نگاه متفاوتی به این قضیه دارد. وزیر آموزش و پرورش سابق، بن ویتس^۱، اتفاقاً قصد داشت سدی در برابر زبان انگلیسی بنا کند. از این رو، او با درخواست مشترک دانشگاه‌های بروکسل، لوون و گنت برای کاهش سختگیری مقررات برای دوره‌های کارشناسی ارشد را شدیداً رد کرد. دانشگاه‌ها موظف هستند برای هر دوره به زبان انگلیسی همیشه یک گزینه به زبان هلندی هم عرضه کنند. ویتس حاضر نشد با کاهش سختگیری در مقررات موافقت کند، حتی برای دوره‌های فوق تخصصی مانند فناوری نانو.

هرچند که طرح سیاست زبانی دولت فعلی فلاندر و وزیر جدید آموزش و پرورش زحل دمیر^۲ بیشتر بر سر سال‌های نخست تحصیلی تمرکز دارد، اما در طرح فعلی نیز همان گرایش کانونی به زبان هلندی مشاهده می‌شود. دمیر قصد دارد تا والدین کودکان نوپایی که به خود زحمت نمی‌دهند تا زبان هلندی را یاد بگیرند، جرایم مالی در نظر بگیرد. والدین کودکان خارجی‌زبانی که نتوانند مدرک حضور در کلاس‌های زبان هلندی را نشان دهند، اصطلاحاً schoolbonus خود را از دست خواهند داد؛ این یک کمک‌هزینه‌ی دولتی است (به مبلغ ۲۲ تا ۶۵ یورو در سال برای هر کودک دانش‌آموز) که هر سال تحصیلی پرداخت می‌شود.

1- Ben Weyts

2- Zuhal Demir